

МЕТОДИКА НАСТАВЕ КЊИЖЕВНОСТИ

Методичке радње и поступци у проучавању књижевних дела:

1. мотивисање ученика за читање, слушање и тумачење књижевног текста;
2. истраживачки (припремни) задаци за проучавање књижевног текста;
3. читање књижевног текста (интерпретативно, доживљајно, истраживачко, изражајно);
4. локализовање књижевног текста;
5. коришћење помоћне литературе са циљем осмишљавања вантекстовних околности које омогућавају успешније тумачење књижевног текста;
6. тумачење непознатих речи и израза;
7. саопштавање и проверавање утисака, осећања и мисли изазваних књижевним текстом;
8. препричавање текста у аналитичкосинтетичкој функцији;
9. уочавање и истицање плана текста;

1. аналитичкосинтетичко проучавање књижевног текста (интерпретација, обрада, тумачење, приступ);
2. закључак о посебностима и суштинским вредностима проученог књижевног текста;
3. учење напамет и изражајно казивање уметничког текста;
4. поредбено проучавање књижевних текстова;
5. коришћење филмских, позоришних, радиофонских, телевизијских и музичких адаптација и изведби књижевних дела;
6. писмено приказивање књижевног текста (у целини или појединих делова текста);
7. утврђивање и проверавање стеченог знања о књижевном тексту;
8. обнављање знања о књижевним текстовима;
9. облици рада подстакнути сазнатим књижевним делом: драматизација, беседништво, говорне и правописне вежбе.

Једине радње без којих час обраде књижевног текста не може бити организован и реализован јесу **читање и аналитичкосинтетичко проучавање текста.**

Мотивисање ученика

за читање и тумачење књижевног текста

Буђење емоционалне, фантазијске и рационалне радозналости као предуслова за доживљајни, стваралачки и рационални приступ књижевном тексту.
Извори мотивације: писац, дело и читалац, ученик.

ТЕОРИЈСКА ИНТЕРПРЕТАЦИЈА КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА

- Проблем тумачења књижевног дела везан је за чињеницу да књижевно дело због своје сложености (ширине проблема који покреће, деликатности исказивања, богатства значења, начина организовања књижевне грађе) захтева да се у његовом тумачењу примени више метода или методологија истовремено (интегрално или комплексно тумачење књижевног дела).
- Зато је за методички приступ књижевном делу важан избор метода или методологија тумачења одређеног дела.

КЛАСИЧНА МЕТОДИКА КЊИЖЕВНОСТИ

- заузима посреднички однос између књижевног дела и ученика што омогућава доминацију педагошког гледишта. Компромис са педагогијом и дидактиком дешава се на штету књижевности као уметности јер се тумачење књижевног текста реализује као вештина преношења знања, а не упућивање у богатство и јединственост књижевних појмова.
- Аподиктичност класичне методике у супротности је са природом књижевног дела и специфичностима његове сложене структуре.
- Историјско-позитивистичка методологија занемарује отвореност књижевног дела и уметничко подређује неуметничком.

МЕТОДОЛОГИЈА ЈЕ ДОПРИНЕЛА ПРОМЕНИ СТАТУСА МЕТОДИКЕ

- Модерна методика не пориче ваљаност педагошке комуникације, али се противи сваком облику педагогизације.
- Савремена методика књижевности се одупире педагогизацији и покушава да је превазиђе приближавајући се методологији науке о књижевности односно књижевнотеоријском, књижевноисторијском и сазнању књижевне критике, тражећи ту подстицај за своју методичност.

КЊИЖЕВНА МЕТОДОЛОГИЈА И МЕТОДИКА

- Књижевну методологију и методику књижевности посматрамо у њиховој узајамности.
- Теоријску интерпретацију књижевног дела прихватамо као предрадњу сваке добре методичке интерпретације јер се појмовни систем теоријске интерпретације (специјалистичке и комплексне) преноси на методичку интерпретацију.
- Методички прагматизам значи осиромашење и књижевности и наставе због чега се и јавља потреба за методолошким изграђивањем методике.

МЕТОДОЛОГИЈА ПРОУЧАВАЊА КЊИЖЕВНОГ ДЕЛА ПРЕТПОСТАВЉА НЕКОЛИКО БИТНИХ СТАВОВА И СХВАТАЊА

- Књижевно дело се не може тумачити једнострано, искључивошћу једног поступка или метода тумачења.
- Мора се узети у обзир цео комплекс науке о књижевности и књижевно дело у целини.
- Не постоје јединствене методологије тумачења дела као што не постоје идентични резултати тумачења истог дела од различитих интерпретатора.
- Метод треба прилагођавати природи књижевног дела, његовој уметничкој индивидуалности.

КЊИЖЕВНА АКСИОЛОГИЈА (ПРОБЛЕМ ВРЕДНОСТИ И ВРЕДНОВАЊА КЊИЖЕВНОСТИ)

- Правила вредновања проистичу из разумевања књижевног дела.
- Хајдегер: вредност књижевности оцењује се мерилима која одговарају духу једног времена.
- Променљиви и еволутивни критеријуми вредности: оригиналност, изграђеност уметничке организације дела, конструктивне вредности, иновативност стваралачких поступака, стваралачка имагинација, емоционална обојеност дела, целовитост и хомогеност дела, метафизички квалитети дела, универзално значење, филозофска димензија, сазнајне вредности, језик и лепота изражавања, психолошка мотивација, изграђеност ликова, структурна изграђеност дела, композиција, стваралачка уверљивост, изграђеност форми уметничког казивања.

НОРМАТИВНИ И СТВАРАЛАЧКИ ПОСТУПЦИ У НАСТАВИ КЊИЖЕВНОСТИ

- **Нормативни поступци:**
- општи модел обраде књижевног текста,
- жанровски модели.
- **Модели стваралачке наставе књижевности:**
- обрада текста помоћу истраживачких задатака,
- обрада текста по плану,
- тематско-мотивска обрада текста,
- обрада текста помоћу доминантног књижевног лика,
- проблемски поступак обраде књижевног текста,
- примери различитих поступака и облика рада у настави књижевности: групни облик рада, рад на нивоима различите сложености,
- рад помоћу сазнајних категорија.

ОПШТИ МОДЕЛ ОБРАДЕ УМЕТНИЧКОГ ТЕКСТА

- Емоционално-интелектуална припрема (припремни разговор)
- Најава наставне јединице
- Изражајно читање
- Локализовање текста
- Тихо (усмерено) и истраживачко читање
- Тумачење непознатих речи и израза
- Разговор о непосредном доживљају
- Анализа текста
- Садржинска анализа

- Идејна анализа
- Етичка анализа
- Психолошка анализа
- Обрада ликова
- Језик и стил
- Синтеза – уопштавање
- Самостални и стваралачки рад ученика
- Домаћи задатак

САДРЖИНСКА АНАЛИЗА

- Садржинска анализа текста као целине.
- Садржинска анализа текста по логичким целинама.
- Садржинска анализа текста по унапред датом плану.
- Садржинска анализа текста по низу слика или слајдова.

ОБРАДА КЊИЖЕВНОГ ЛИКА

- Три нивоа школске анализе књижевног лика: целовита, парцијална и комбинована анализа.
- Карактеризација књижевног лика
- Естетска карактеризација (лепота обликовања лика, опште или универзалне вредности, колико лик својом естетском страном утиче на изазивање ученичких доживљаја, ученици у току анализе почињу да исказују властити доживљај)
- Физичка карактеризација (опис спољашњих карактеристика лика)
- Психолошка карактеризација (психолошки процес, мотивисаност, доживљај, емоције, осечање)
- Етичка карактеризација (моралне норме понашања, поступци, деловање лика на околину, однос појединац – колектив, став лика према другом лику, моралне особине итд.)

СИНТЕЗА (УОПШТАВАЊЕ)

- Стварање свести о целовитости књижевног дела, о његовом органском јединству.
- Аналитичко уопштавање.
- Репродуктивно (сажета репродукција чињеница, ставова, мишљења).
- Продуктивно (генерализација и систематизација текстова на нов начин).

ЖАНРОВСКИ МОДЕЛИ ОБРАДЕ КЊИЖЕВНОГ ТЕКСТА

- Прилагођавање методичких образаца природи књижевног дела је потребно јер:
- коришћењем, односно примењивањем једног методичког обрасца на све текстове, нужно доводимо себе у тумачењски и методички догматизам;
- природа књижевног дела није таква да се може стављати под одређене методолошке и методичке обрасце;
- индивидуална уметничка структура захтева адекватан методолошки и методички приступ.

ЖАНРОВСКИ МОДЕЛИ ОБРАДЕ КЊИЖЕВНОГ ТЕКСТА

- Жанровски методички модели полазе од чињенице да сваки књижевни жанр (књижевни родови и врсте) представља посебан облик изражавања.
- Жанровски модели омогућавају учитељу да сам ствара, да трага за бољим моделима у зависности од свог књижевнотеоријског и методичког образовања, од књижевних врста које обрађује и других околности.
- Стварање жанровских методичких модела одлике су диференцираног рада на књижевном тексту, покушај да се сваком делу приступи са позиције његове уметничке индивидуалности.

МОДЕЛИ ОБРАДЕ ЛИРСКИХ ПЕСАМА

- Структурни модел организације часа лирске песме (Драгутин Росандић)
- Доживљајно-сазнајна мотивација
- Најава текста
- Интерпретативно читање
- Емоционално-интелектуална пауза
- Објављивање доживљаја
- Интерпретација текста
- Синтеза
- Самостални рад ученика

ЕТАПЕ ЧАСА ОБРАДЕ ЛИРСКЕ ПЕСМЕ (ПАВЛЕ ИЛИЋ)

- Мотивисање ученика
- Доживљавање песме
- Анализа песме
- Синтеза доживљеног и сазнатог
- Запамћивање песме
- Стваралачка примена

ПЛАН НАСТАВНОГ ПОСТУПКА (ВЛАДИМИР МИЛАРИЋ)

- Мотивација
- Најава песме
- Интерпретативно читање песме
- Прво питање након читања песме
- Импресија ученика
- Анализа песме
- Враћање ка песми (поновно читање)

ПЛАН НАСТАВНОГ ПОСТУПКА (ВЛАДИМИР МИЛАРИЋ)

- Мотивација
- Пауза пре читања песме
- Интерпретативно читање песме
- Емоционална пауза
- Прво питање после читања песме
- Ученичке импресије
- Анализа песме
- Дечје стваралаштво подстакнуто песмом

СТРУКТУРА ЧАСА ИНТЕРПРЕТАЦИЈЕ ЛИРСКЕ ПЕСМЕ (ГАБРИЈЕЛА ШАБИЋ)

- Мотивација
- Најава песме
- Интерпретативно читање
- Емоционална пауза
- Изражавање доживљаја
- Читање у себи и замишљање песничких слика
- Усмерено читање и композицијска анализа песме
- Увођење ученика у интерпретативно читање
- Стваралачко изражавање
- Завршно интерпретативно читање

МОДЕЛ ОБРАДЕ ЕПСКЕ ПЕСМЕ

- Припремни разговор
- Најава наставне јединице
- Локализација песме
- Изражајно читање
- Емоционална пауза
- Разговор о непосредном доживљају
- Објашњење непознатих речи и израза
- Анализа фабуле
- Обрада епских ликова
- Композиција
- Синтеза
- Самостални и стваралачки рад ученика

МЕТОДИЧКА ОРГАНИЗАЦИЈА ЧАСА ОБРАДЕ БАЈКЕ

- Припремни разговор
- Изражајно читање
- Разговор о доживљају
- Анализа садржине по логичким целинама
- Интерпретација ликова
- Препричавање
- О бајци (особине бајке)
- Стварно и измишљено у бајци
- Језичке и стилске карактеристике
- Вежбе изражајног читања
- Домаћи задатак

II МОДЕЛ

- Припремни разговор
- Најава наставне јединице
- Изражајно читање
- Усмерено, истраживачко читање (истраживачко читање је обављено код куће)
- Разговор о првим и општим утисцима
- Разговор о истраживачким задацима
- а) чудесни мотиви
- б) животна стварност у бајци
- в) главни јунак и порука бајке (особине главног лика, савлађивање препрека, поруке/идеје бајке)
- Битнији стваралачки поступци

